TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2008. gada 11. septembrī *

Lieta C-279/06

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Audiencia Provincial de Madrid* (Spānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2006. gada 16. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2006. gada 27. jūnijā, tiesvedībā

CEPSA Estaciones de Servicio SA

pret

LV Tobar e Hijos SL.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ross [*A. Rosas*], tiesneši U. Lehmuss [*U. Lõhmus*] (referents), J. Klučka [*J. Klučka*], A. O'Kīfs [*A. Ó Caoimh*] un P. Linda [*P. Lindh*],

* Tiesvedības valoda — spāņu.

ģenerāladvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*],
sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2007. gada 7. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *CEPSA Estaciones de Servicio SA* vārdā — A. Martiness Sančess [*A. Martínez Sánchez*], H. Folgera Krespo [*J. Folguera Crespo*] un F. Lorente Urtado [*F. Lorente Hurtado*], *abogados*,

— *LV Tobar e Hijos SL* vārdā — A. Ernandess Pardo [*A. Hernández Pardo*], M. Gaitans Luhans [*M. Gaitán Luján*] un S. Beltrans Ruiss [*S. Beltrán Ruiz*], *abogados*,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — K. Mojcesoviča [*K. Mojzesowicz*], kā arī E. Žipinī Furnjē [*E. Gippini Fournier*] un F. Kastiljo de la Tore [*F. Castillo de la Torre*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2008. gada 13. marta tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt EKL 81. pantu un 10.—13. pantu Komisijas 1983. gada 22. jūnija Regulā (EEK) Nr. 1984/83 par Līguma [81]. panta 3. punkta piemērošanu dažām ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumu kategorijām (OV L 173, 5. lpp., un labojumi — OV 1984, L 79, 38. lpp.), kura grozīta ar Komisijas 1997. gada 30. jūlija Regulu (EK) Nr. 1582/97 (OV L 214, 27. lpp., turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1984/83").

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedības ietvaros starp *CEPSA Estaciones de Servicio SA* (turpmāk tekstā — "*CEPSA*"), prasītāju pamata prāvā, un *LV Tobar e Hijos SL* (turpmāk tekstā — "*Tobar*"), atbildētāju pamata prāvā, par to, ka atbildētājs nav izpildījis ekskluzīvās tirdzniecības līgumu, kurš ir ticis noslēgts starp šīm abām sabiedrībām.

Kopienu tiesiskais regulējums

3 Ar Regulu Nr. 1984/83 no EK līguma 85. panta 1. punkta (jaunajā redakcijā — EKL 81. panta 1. punkts) piemērošanas jomas tika izslēgtas vairākas ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumu kategorijas un saskaņotas darbības, kas parasti atbilst minētā panta 3. punktā paredzētajiem nosacījumiem, jo parasti tās uzlabo preču izplatīšanu.

4 Minētās regulas piektais, sestais, trīspadsmitais, piecpadsmitais un septiņpadsmitais apsvērums tika izteikti šādā redakcijā:

"(5) uzskatot, ka šajā regulā noteiktie ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumi parasti uzlabo preču izplatīšanu; ka tie ļauj piegādātājam precīzāk un ātrāk plānot savu produktu tirdzniecību, kā arī nodrošināt tālākpārdevējam regulāru piegādi nolīguma darbības laikā; ka ieinteresētajiem uzņēmumiem tādējādi ir iespējas ierobežot tirgus svārstības riskus un samazināt izplatīšanas izmaksas;

(6) uzskatot, ka šādi nolīgumi palīdz veicināt produkta tirdzniecību un ļauj intensīvi darboties tirgū, jo parasti piegādātājs apmaiņai pret to, ka tālākpārdevējs piekrīt ekskluzīvai tirdzniecībai, apņemas sniegt savu ieguldījumu izplatīšanas tīkla struktūras uzlabošanā, tirdzniecības pakalpojumu kvalitātē vai to panākumu nodrošināšanā; ka tie arī veicina konkurenci dažādu ražotāju produkcijas starpā; ka vairāku tālākpārdevēju, kuriem ir pienākums iegādāties preci tikai no piegādātāja un kuri uzņemas tirdzniecības veicināšanas, klientu apkalpošanas un preču uzglabāšanas izmaksas, noteikšana bieži vien ražotājam var būt visefektīvākais vai pat vienīgais veids, kā ienākt tirgū un stāties pretī citu ražotāju konkurencei; [..]

[..]

(13) uzskatot, ka [alus piegādes un degvielas uzpildes staciju līgumus] parasti raksturo tas, ka, pirmkārt, piegādātājs piešķir tālākpārdevējam īpaši nozīmīgas saimnieciskas un finansiālas priekšrocības, pārskaitot tam naudas summas, lai segtu zaudētos līdzekļus, piešķirot vai sagādājot aizdevumus ar izdevīgiem nosacījumiem, tam lietošanā piešķirot bāra vai degvielas uzpildes stacijas ekspluatācijai nepieciešamo zemi vai telpas, tā rīcībā nododot tehnisko aprīkojumu vai citas iekārtas vai veicot cita veida ieguldījumus tālākpārdevēja labā,

un ka, otrkārt, tālākpārdevējs attiecībā pret piegādātāju ilgtermiņā uzņemas ekskluzīvās tirdzniecības pienākumu, kas parasti ietver pret konkurenci vērstas saistības;

[..]

(15) uzskatot, ka saimnieciskas un finansiālas priekšrocības, kuras piegādātājs piešķir tālākpārdevējam, ievērojami atvieglo bāru vai degvielas uzpildes staciju ierīkošanu vai modernizāciju, kā arī to uzturēšanu un ekspluatāciju; [..]

[..]

(17) uzskatot [..], ka ekskluzīvās tirdzniecības pienākums attiecībā uz smērvielām un ar tām saistītiem naftas produktiem var tikt pieļauts tikai ar nosacījumu, ka piegādātājs tālākpārdevēja rīcībā ir nodevis vai finansējis noteiktas tehniskās iekārtas ieejļošanas veikšanai; [..].” [Neoficiāls tulkojums]

5 Īpaši noteikumi nolīgumiem, kuri noslēgti ar degvielas uzpildes staciju īpašniekiem (turpmāk tekstā — “Degvielas uzpildes staciju nolīgumi”), tika paredzēti Regulas Nr. 1984/83 10.—13. pantā.

6 Saskaņā ar šīs pašas regulas 10. pantu:

"Atbilstoši Līguma 85. panta 3. punktam un šīs regulas 11.—13. pantā iekļautajiem nosacījumiem tiek atzīts, ka minētā Līguma 85. panta 1. punkts nav piemērojams nolīgumiem, kuros piedalās tikai divi uzņēmumi un kuros viena puse, kas ir tālākpārdevējs, vienojas ar otru pusi, piegādātāju, ka, saņemot īpašas saimnieciskas vai finansiālas priekšrocības, tas preces pirks tikai no piegādātāja, ar piegādātāju saistīta uzņēmuma vai cita uzņēmuma, ko piegādātājs ir pilnvarojis savu preču izplatīšanai, lai pēc tam nolīgumā norādītajā degvielas uzpildes stacijā pārdotu mehāniskajiem transportlīdzekļiem paredzētu degvielu uz naftas produktu bāzes vai mehāniskajiem transportlīdzekļiem paredzētu degvielu un degmaisījumu uz naftas produktu bāzes, kas ir norādīts nolīgumā." [Neoficiāls tulkojums]

7 Šīs regulas 11. pantā tika noteikts:

"Papildus 10. pantā paredzētajam pienākumam tālākpārdevējam nevar noteikt nevienu citu konkurences ierobežojumu kā tikai:

a) pienākumu nepārdot nolīgumā norādītajā degvielas uzpildes stacijā tādu degvielu mehāniskajiem transportlīdzekļiem vai degmaisījumus, kurus ir piegādājuši citi uzņēmumi;

b) pienākumu nolīgumā norādītajā degvielas uzpildes stacijā neizmantot smērvielas vai ar to saistītus naftas produktus, kurus piedāvā citi uzņēmumi, ja piegādātājs vai ar to saistīts uzņēmums tālākpārdevējam ir nodevis vai finansējis eļļas savākšanas aprīkojumu vai citas mehānisko transportlīdzekļu eļļošanas iekārtas;

c) pienākumu citu uzņēmumu piegādātās preces savas degvielas uzpildes stacijas iekšpusē un ārpusē reklamēt samērīgi tai daļai, kādu šīs preces veido degvielas uzpildes stacijas kopējā apgrozījumā;

d) pienākumu tā īpašumā esošas vai piegādātāja vai ar to saistīta uzņēmuma finansētas naftas produktu glabāšanas vai izplatīšanas iekārtas ļaut uzraudzīt tikai piegādātājam vai tā izraudzītam uzņēmumam." [Neoficiāls tulkojums]

8 Regulas Nr. 1984/83 12. pantā ir uzskaitītas līguma klauzulas un saistības, kas rada šķēršļus tās 10. panta piemērošanai, tostarp minēts apstāklis, ka nolīgums ir noslēgts uz nenoteiktu laiku vai uz laiku, ilgāku par desmit gadiem.

9 Šīs pašas regulas 13. pantā ir paredzēts, ka tās 2. panta 1. un 3. punkts, 3. panta a) un b) punkts, 4. pants, kā arī 5. pants pēc analoģijas tiek piemēroti Degvielas uzpildes staciju nolīgumiem.

10 Regulas Nr. 1984/83 darbības termiņš beidzās 1999. gada 31. decembrī. 2000. gada 1. janvārī stājās spēkā Komisijas 1999. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 2790/1999 par Līguma 81. panta 3. punkta piemērošanu vertikālu vienošanos un saskaņotu darbību kategorijām (OV L 336, 21. lpp.).

11 Regulas Nr. 2790/1999 3. panta 1. punktā ir noteikts:

"Saskaņā ar šā panta 2. punktu 2. pantā minēto atbrīvojumu piemēro ar nosacījumu, ka piegādātāja tirgus daļa nepārsniedz 30 % no attiecīgā tirgus, kurā tas pārdod līguma preces vai pakalpojumus."

12 Šīs pašas regulas 4. pantā ir noteikts, ka atbrīvojumu no EKL 81. panta 1. punktā paredzētā aizlieguma "nepiemēro vertikālām vienošanām, kuru mērķis tieši vai netieši, atsevišķi vai kopā ar citiem faktoriem, ko kontrolē puses, ir:

a) ierobežot pircēja iespēju noteikt savu pārdošanas cenu, neierobežojot piegādātāja iespēju noteikt maksimālo pārdošanas cenu vai ieteikt pārdošanas cenu, ar noteikumu, ka tie neievieš noteiktu vai minimālo pārdošanas cenu jebkuras puses spiediena vai pamudinājuma rezultātā;

[..]."

13 Saskaņā ar minētās regulas 5. panta a) punktu tās 2. pantā noteiktais atbrīvojums neattiecas uz jebkādām tiešām vai netiešām pret konkurenci vērstām saistībām, kuru ilgums ir nenoteikts vai pārsniedz piecus gadus. Pret konkurenci vērstas saistības, kas ir automātiski atjaunojamas pēc piecu vai vairāk gadu perioda, ir uzskatāmas par noslēgtām uz nenoteiktu laiku.

14 Saskaņā ar Regulas Nr. 2790/1999 12. pantu Regulā Nr. 1984/83 noteiktais atbrīvojums var tikt piemērots līdz 2000. gada 31. maijam. Laikposmā no 2000. gada 1. jūnija līdz 2001. gada 31. decembrim EKL 81. panta 1. punktā noteiktais aizliegums neattiecas uz nolīgumiem, kuri jau ir stājušies spēkā 2000. gada 31. maijā un kuri neatbilst Regulā Nr. 2790/1999 noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem, tomēr atbilst Regulā Nr. 1984/83 noteiktajiem nosacījumiem.

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

15 Pamata lietas dalībnieki 1996. gada 7. februārī noslēdza "līgumu, ar kuru tiek piešķirtas tiesības izkārt izkārtni un izmantot attēlu, saņemt tehnisku un komerciālu palīdzību, kā arī piegādi saskaņā ar kārtību, kas attiecas uz degvielas uzpildes stacijas īpašnieku — pārstāvi" (turpmāk tekstā — "pamata prāvā apstrīdētais līgums").

16 Saskaņā ar minēto līgumu *Tobar* ir apņēmies pirkt degmaisījumus un degvielu, kā arī smērvielas un citus ar to saistītus produktus (turpmāk tekstā — "naftas produkti") tikai no *CEPSA*, lai tos pārdotu savā degvielas uzpildes stacijā par mazumtirdzniecībai noteiktajām cenām un ievērojot izmantošanas un pārdošanas metodes un nosacījumus, ko nosaka minētais piegādātājs. Līgums tika parakstīts uz desmit gadu periodu, kurš ir pagarināms uz katriem nākamiem pieciem gadiem ar tieši izteiktu rakstveida piekrišanu, brīdinot par to vismaz sešus mēnešus pirms termiņa beigām. Šo produktu ekskluzīvas tirdzniecības pienākums tika papildināts ar konkurences aizlieguma klauzulu, saskaņā ar kuru *Tobar* ir aizliegts pārdot vai reklamēt konkurentu produkciju vai piedalīties līdzīga veida darbībās degvielas uzpildes stacijas teritorijā un tās apkārtnē.

17 *Tobar* ir pienākums veikt maksājumu *CEPSA* par naftas produktiem deviņu dienu laikā no to piegādes dienas degvielas uzpildes stacijā. Tāpat *Tobar* ir noteikts pienākums pirmās piegādes dienā iegūt un uzrādīt bankas garantiju par kopējo summu, kas atbilst piecpadsmit piegādes reizēm un kuru *CEPSA* var izmantot, ja savlaicīgi netiek veikts maksājums. Gadījumā, ja būtu nepieciešams izmantot šo garantiju, *Tobar* būtu pienākums arī samaksāt par piegādēm avansā. Kā atlīdzību *Tobar* saņem spēkā esošo tirgus komisijas maksu par katru degvielas uzpildes staciju. Maksājumi *CEPSA*, kuri tiek noteikti pēc degvielas uzpildes stacijai piegādāto litru skaita, tiek veikti, no *CEPSA* noteiktās mazumtirdzniecības cenas kopā ar pievienotās vērtības nodokli (turpmāk tekstā — "PVN") atskaitot komisijas maksu degvielas uzpildes stacijas īpašniekam, ieskaitot PVN.

18 Attiecībā uz noteikumiem par izmaksu un risku sadali no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka *Tobar* pienākums ir uzņemties risku, tostarp tilpuma risku, par naftas produktiem no brīža, kad piegādātājs tos ir nogādājis uzglabāšanas tvertnē, un

tos uzglabāt apstākļos, kas ļauj izvairīties no jebkādiem zudumiem vai to kvalitātes pasliktināšanās. Minētā sabiedrība atbild gan piegādātājam, gan trešām personām par jebkādiem zudumiem, piesārņojumu vai sajaukšanos, kas var ietekmēt šo produktu kvalitāti, kā arī par jebkādiem kaitējumiem, kas tiem var tikt nodarīti. Turklāt *Tobar* galvo un ir atbildīga par klientiem, kas ar tās starpniecību pieder pie *CEPSA CARD* kredītkartes izmantotājiem vai kuriem tā ir tieši piešķirusi kredītu. Tā arī finansē nelielu daļu no izmaksām, kuras ir saistītas ar *CEPSA* klientu kartes izmantošanu.

19 Savukārt šī pēdējā minētā sabiedrība [*CEPSA*] sedz naftas produktu transporta izmaksas, kā arī ar tās zīmola attēlu saistītās uzstādīšanas un uzturēšanas izmaksas degvielas uzpildes stacijā. Tā nodod *Tobar* degvielas tvertnes un sūkņus, kurus šai sabiedrībai ir jāizmanto tikai *CEPSA* piegādātās produkcijas tirdzniecībai un kurus tai pēc līguma izbeigšanās ir jāatdod *CEPSA*. Tomēr *Tobar CEPSA* labā ir jāizveido "garantija, kas ir izpildāma pēc pirmā pieprasījuma" tehniskā aprīkojuma vērtības apmērā.

20 2001. gada 2. novembrī *CEPSA* nosūtīja vēstuli *Tobar*, kurā, sākot no šī brīža, tā deva atļauju šai sabiedrībai samazināt naftas produktu pārdošanas cenu, tomēr nesamazinot *CEPSA* ienākumus.

21 2003. gadā pēc vairāku vēstuļu nosūtīšanas *CEPSA*, *Tobar* pārtrauca iegādāties produkciju no *CEPSA* un aizklāja tās logo degvielas uzpildes stacijas iekārtās.

22 2004. gadā *Tobar* cēla prasību pret *CEPSA* par pamata prāvā apstrīdētā līguma atcelšanu, norādot, ka tas nav saderīgs ar EKL 81. pantu un ka tā priekšmets ir nelikumīgs, jo naftas produktu pārdošanas cena tiek noteikta tikai saskaņā ar *CEPSA* vērtējumu. *Tobar* turklāt lūdza piešķirt kompensāciju.

23 *CEPSA* apstrīdēja šīs prasības pamatotību un cēla pretprasību, kurā tā lūdza panākt minētā līguma izpildi vai tā laušanu, ja izpilde izrādītos neiespējama, abos gadījumos pieprasot atlīdzināt radušos zaudējumus.

24 2005. gada 29. jūlijā *Juzgado de Primera Instancia nº 3 de Madrid* [Madrides 3. Pirmās instances tiesa] atcēla apstrīdēto līgumu tādēļ, ka tas nebija saderīgs nedz ar EKL 81. panta 1. punktu, nedz ar Regulu Nr. 1984/83 un Regulu Nr. 2790/1999. *CEPSA* iesniedza apelācijas sūdzību par šo spriedumu iesniedzējtiesā.

25 Šādos apstākļos *Audiencia Provincial de Madrid* [Madrides Apgabaltiesa] nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālos jautājumus:

"1) a) Vai EKL 81. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību normas piemērošanas jomā ietilpst 1996. gadā starp naftas produktu izplatīšanas uzņēmumu un uzņēmumu, kam pieder degvielas uzpildes stacija, noslēgts piegādes līgums, ar kuru ir piešķirtas tiesības izmantot piegādātāja izkārtni un saskaņā ar kuru tam ir pienākums noteiktu laiku pārdot tikai un vienīgi piegādātāja degvielu un degmaisījumu, apņemoties nepārdot citu izplatītāju piegādātus produktus, tāpēc, ka minētais pienākums ir saistīts ar vienošanos par konkurences aizliegumu, pat ja minētais līgums savas saimnieciskās nozīmes dēļ varētu tikt uzskatīts par pārstāvības līgumu?

b) Vai gadījumā, ja tas ietilpst šīs tiesību normas piemērošanas jomā, tam var piemērot atbrīvojumu no aizlieguma, ja tas atbilst Regulā Nr. 1984/83 paredzētajiem nosacījumiem, it īpaši nosacījumiem attiecībā uz ilgumu?

c) Vai — apstiprinošas atbildes gadījumā — atbilstoši iepriekš minētās regulas 10. un 12. panta noteikumiem, saskaņā ar kuriem tiek atļauts noslēgt konkurences aizlieguma klauzulu uz termiņu, ilgāku par pieciem gadiem, kā

atlīdzību par saimniecisku un finansiālu priekšrocību piešķiršanu, ir nepieciešams, lai šādas saimnieciskas vai finansiālas priekšrocības būtu būtiskas, vai arī pietiek ar to, ka tās nav nenozīmīgas? Vai šīs tiesību normas var interpretēt tādējādi, ka šādas priekšrocības ir piešķirtas piegādes līgumos, kuros ir piešķirtas tiesības izmantot izkārtni un saskaņā ar kuriem piegādātājs sedz ar tā zīmola attēla uzstādīšanu un uzturēšanu degvielas uzpildes stacijā saistītās izmaksas un nodod lietošanā degvielas tvertnes un sūkņus, ko bez piegādātāja rakstiskas atļaujas degvielas uzpildes stacijas īpašnieks nedrīkst izmantot, lai pārdotu produktus, kurus nav piegādājis minētais piegādātājs, un kuri tam ir jāatdod, izbeidzoties piegādātāja sniegtajai atļaujai tos lietot, un kuru vērtību sedz garantija, kas ir izpildāma pēc pirmā pieprasījuma un kuru par labu piegādātājam uzņemas degvielas uzpildes stacijas īpašnieks?

d) Vai gadījumā, ja iepriekš minētais atbrīvojums nepienākas, EKL 81. panta 2. punktā paredzētā automātiskā spēkā neesamība ietekmē līgumu kopumā?

2) a) Vai EKL 81. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tādu piegādes līgumu, kas piešķir tiesības izkārt izkārtni, kāds ir aplūkots pamata prāvā, tiktāl, ciktāl tajā tiek paredzēts, ka uzņēmumam, kuram pieder degvielas uzpildes stacija, ir jāpārdod tikai un vienīgi piegādātāja degviela un degmaisījums par tā noteiktajām mazumtirdzniecības cenām, principā tiek pārkāpts jebkādu konkurences ierobežojumu aizliegums, jo līgumā tiek noteiktas cenas, ņemot vērā tā saimniecisko nozīmi un, konkrēti, apstākli, ka degvielas uzpildes stacijas īpašnieks uzņemas riskus un piedalās ar preču, kuras ir šī līguma priekšmets, piegādi un to tirdzniecības veicināšanu saistīto izmaksu segšanā, ievērojot šādus turpmāk norādītus apstākļus:

i) degvielas uzpildes stacijas īpašnieks apņemas pārdot tikai un vienīgi piegādātāja smērvielas un citu ar to saistītu produkciju, kas paredzēta automobiļu dzinējiem, kā arī piegādātāja piegādāto degvielu un degmaisījumus, ievērojot mazumtirdzniecības cenu, kā arī izmantošanas un pārdošanas metodes un nosacījumus, kurus nosaka piegādātājs, desmit gadu termiņā,

kas ir pagarināms uz turpmākiem piecu gadu termiņiem ar skaidri izteiktu rakstisku vienošanos, par to brīdinot vismaz sešus mēnešus iepriekš;

ii) degvielas uzpildes stacijas īpašnieks uzņemas ar degvielu un degmaisījumu saistītos riskus, tostarp tilpuma risku, no brīža, kad piegādātājs tos nogādā uzglabāšanas tvertnēs. No preču saņemšanas brīža minētajam īpašniekam ir pienākums to uzglabāt apstākļos, kas ļauj izvairīties no zudumiem vai to kvalitātes pasliktināšanās, un attiecīgajā gadījumā tas atbild gan piegādātājam, gan trešām personām par jebkādiem minēto produktu zudumiem, piesārņojumu vai sajaukšanos, kā arī par jebkuru kaitējumu, ko var radīt šie produkti;

iii) degvielas uzpildes stacijas īpašnieka pienākums ir samaksāt degvielas un degmaisījuma cenu piegādātājam deviņu dienu laikā no to piegādes dienas degvielas uzpildes stacijā, pirms tam saņemot un pirmās piegādes dienā uzrādot bankas garantiju par kopējo summu, kas atbilst piecpadsmit piegādes reizēm. Samaksas neveikšanas gadījumā papildus tam, ka piegādātājs var izmantot garantiju, kuru ir izdevis degvielas uzpildes stacijas īpašnieks, tam ir pienākums arī samaksāt par piegādēm pirms to saņemšanas degvielas uzpildes stacijā. Samaksu degvielas uzpildes stacijas īpašnieks veic, no izplatītājas sabiedrības noteiktās mazumtirdzniecības cenas, ieskaitot PVN, atņemot "komisijas maksu", kas pienākas degvielas uzpildes stacijas īpašniekam, tai pieskaitot attiecīgo PVN. Piegādātā degviela parasti tiek pārdota krietni ātrāk nekā deviņu dienu laikā pēc tās piegādes, kad paredzēts prasītājas pienākums samaksāt atbildētājai. Katru mēnesi izplatītāja sabiedrība, izvērtējot katru gadījumu, no degvielas uzpildes stacijas ietur vai tai atmaksā starpību, kas rodas no piegādātās degvielas noteikto cenu pieauguma vai pazemināšanās. Produkcijas transportēšanas izmaksas sedz piegādātājs;

iv) degvielas uzpildes stacijas īpašnieks galvo un atbild par klientiem, kas ar tās starpniecību izmanto kredītkartes, kuras ir radījusi un pārvalda

sabiedrību grupa, kurai pieder piegādātājs; iekasē maksu par visiem pirkumiem, kuri ir izdarīti ar minēto kredītkarti, vienu mēnesi pēc pirkuma darījuma; sedz nelielu daļu no naftas produktu izplatītāja sabiedrības klientu kartes lietošanas izmaksām un uzņemas risku saistībā ar to klientu, kuriem ir piešķirts tiešais kredīts, maksājumu saistību neizpildi;

v) naftas produktu piegādes sabiedrība sedz izmaksas, kuras ir saistītas ar tās zīmola attēla uzstādīšanu un uzturēšanu degvielas uzpildes stacijā un turklāt uzpildes stacijas īpašnieka lietošanā nodod degvielas tvertnes un sūkņus, kurus tas bez piegādātāja rakstiskas atļaujas nedrīkst izmantot, lai pārdotu produkciju, kuru nav piegādājis minētais piegādātājs, un kuru vērtība precīzi atbilst summai, par kādu degvielas uzpildes stacijas īpašnieks par labu piegādātājam ir piešķīris garantiju, kas ir izpildāma pēc pirmā pieprasījuma.

b) Vai — apstiprinošas atbildes gadījumā — Regula [Nr. 1984/83] un it īpaši tās 10.—13. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību normas ir piemērojamas šāda veida līgumam, un tādēļ EKL 81. panta 1. punktā ietvertais aizliegums nebūtu piemērojams, ja līgums atbilstu minētajās tiesību normās noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem?

c) Vai tādā gadījumā ir jāinterpretē šīs pašas regulas 11. pants, ja pamata prāvā apstrīdētajā līgumā ir noteikts vairāk nekā viens konkurences ierobežojums, jo papildus ekskluzīvas piegādes klauzulai, kas nosaka konkurences neesamību, citā līguma noteikumā ir paredzēts, ka piegādātājs nosaka pārdošanas cenas? Vai [piegādātāja] 2001. gada novembrī sniegtā atļauja degvielas uzpildes stacijas [īpašniekam], ļaujot [tam] pazemināt pārdošanas cenu, neskarot [minētā piegādātāja] ieņēmumus, ļauj uzskatīt līgumu par spēkā esošu?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

26 Iesniedzot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, iesniedzējtiesa uzdod Tiesai divus jautājumus, no kuriem katrs ir sadalīts vairākās daļās, izsakot dažādas hipotēzes atkarībā no tā, kā tiek kvalificēts pamata prāvā apstrīdētais līgums. Pirmais jautājums tiek uzdots gadījumā, ja šo līgumu var kvalificēt kā pārstāvības līgumu, savukārt otrais jautājums attiecas uz gadījumu, kad minētais līgums ir ticis noslēgts starp diviem neatkarīgiem uzņēmumiem.

27 Būtībā iesniedzējtiesa uzdod jautājumu par EKL 81. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma piemērojamību un līdz ar to par Regulā Nr. 1984/83 noteiktā kategorijas atbrīvojuma piemērojamību pamata prāvas apstākļos. Tomēr, uzdodot pirmā un otrā punkta a) apakšpunktā iekļautos jautājumus, minētā iesniedzējtiesa nevēlas saņemt Tiesas interpretāciju par nolīguma starp uzņēmumiem jēdzienu minētās tiesību normas izpratnē, lai vēlāk varētu novērtēt, vai pamata prāvā apstrīdētais līgums ietilpst šīs tiesību normas piemērošanas jomā, bet gan lūdz Tiesai pašai sniegt šādu novērtējumu.

28 Jāatgādina, ka saskaņā ar EKL 234. pantu, kura pamatā ir funkciju sadale starp valsts tiesām un Kopienu Tiesu, Tiesa ir pilnvarota vienīgi lemt par Kopienu akta interpretāciju vai spēkā esamību, ņemot vērā faktus, kurus tai ir norādījusi valsts tiesa, un ka savukārt valsts tiesai ir jāpiemēro Kopienu tiesību normas katrā konkrētā gadījumā. Līdz ar to Tiesa nav kompetenta izlemt pamata prāvas jautājumus vai piemērot valsts pasākumiem vai situācijām Kopienu tiesību normas, kuras tā ir interpretējusi, jo šie jautājumi ietilpst valsts tiesu ekskluzīvā kompetencē (skat. it īpaši 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā C-318/98 *Fornasar* u.c., *Recueil*, I-4785. lpp., 32. punkts, un 2003. gada 16. oktobra spriedumu lietā C-421/01 *Traunfellner*, *Recueil*, I-11941. lpp., 21. punkts).

29 Tomēr no iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka Tiesai iesniegtais lūgums sniegt interpretāciju pamatojas uz pamata lietas dalībnieku pieņēmumiem, kuru pamatotību valsts tiesa vēl nav pārbaudījusi. Tāpat gan Tiesai iesniegtajos rakstveida, gan mutvārdu apsvērumos pamata lietas dalībnieki ir izteikuši būtiskas domstarpības par iesniedzējtiesā izskatāmā strīda faktiskajiem apstākļiem.

30 Šajā sakarā ir arī svarīgi atgādināt, ka EKL 234. panta procedūras ietvaros Tiesa nevar risināt domstarpības par faktisku situāciju. Šādas domstarpības, tāpat kā jebkāds faktu vērtējums, ir valsts tiesas kompetencē (skat. 1979. gada 15. novembra spriedumu lietā 36/79 *Denkavit Futtermittel*, *Recueil*, 3439. lpp., 12. punkts, kā arī 2005. gada 9. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-211/03, C-299/03 un no C-316/03 līdz C-318/03 *HLH Warenvertrieb* un *Orthica*, Krājums, I-5141. lpp., 96. punkts).

31 Tomēr Tiesai ir jāsniedz derīga atbilde valsts tiesai, kas tai ļautu iztiesāt tās izskatīšanā esošo prāvu (skat. it īpaši 2007. gada 11. oktobra spriedumu lietā C-98/06 *Freeport*, Krājums, I-8319. lpp., 31. punkts).

32 Tā kā pamata prāvā apstrīdētā līguma kvalifikācija atbilstoši konkurences noteikumiem ir būtiska iesniedzējtiesai izskatīšanai nodotās prāvas iztiesāšanai, Tiesai, pirmkārt, ir jāatgādina būtiskie kritēriji šādas kvalifikācijas veikšanai [pirmā un otrā jautājuma a) apakšpunkts]. Otrkārt, nepieciešams izvērtēt, vai kategorijas atbrīvojumu var piemērot šim līgumam, ņemot vērā noteikumus, kādus tas nosaka līguma izpildes darbības laikam [pirmā jautājuma b) un c) apakšpunkts, kā arī otrā jautājuma b) apakšpunkts] un mazumtirdzniecības cenas noteikšanai [otrā jautājuma c) apakšpunkts]. Treškārt, tiek uzdots jautājums par iespējamu līguma spēkā neesamību saskaņā ar EKL 81. panta 2. punktu [pirmā jautājuma d) apakšpunkts].

Par nolīguma starp uzņēmumiem pastāvēšanu EKL 81. panta 1. punkta izpratnē

33 Uzdodot pirmā un otrā punkta a) apakšpunkta iekļautos jautājumus, iesniedzējtiesa vaicā, vai EKL 81. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir piemērojams tādam naftas produktu ekskluzīvas piegādes līgumam, kuram piemīt pamata prāvā apstrīdētā līguma īpašības, pirmkārt, gadījumā, ja šis līgums ir uzskatāms par noslēgtu starp diviem neatkarīgiem uzņēmumiem, pamatojoties uz apstākli, ka šo produktu mazumtirdzniecības cenu nosaka piegādātājs, un, otrkārt, gadījumā, ja šis pats līgums ir uzskatāms par reālu pārstāvības līgumu, pamatojoties uz apstākli, ka tajā ir noteikts ekskluzīvas piegādes noteikums.

34 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka līdzīgs jautājums jau Tiesai ir ticis uzdots lietā, par kuru ir pieņemts 2006. gada 14. decembra spriedums lietā C-217/05 *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio* (Krājums, I-11987. lpp., turpmāk tekstā — spriedums lietā *CEEES*). Šajā lietā tieši tāpat kā lietā, kuras ietvaros tiek uzdots šis prejudiciālais jautājums, tika apstrīdētas līgumsaistības starp degvielas uzpildes staciju īpašniekiem un to piegādātāju, proti, *CEPSA*. Saskaņā ar iesniedzējtiesas lēmumu par prejudiciāla jautājuma uzdošanu pamata prāvā apstrīdētais līgums ir identisks līgumiem, kuri bija Tiesas pētītā prejudiciālā jautājuma spriedumā lietā *CEEES* priekšmets.

35 Tiesa sprieduma lietā *CEEES* 38. punktā secināja, ka uz tādiem vertikāliem nolīgumiem, kādi ir līgumi starp *CEPSA* un degvielas uzpildes staciju īpašniekiem, Līguma 85. pants attiecas tikai tad, ja īpašnieks tiek uzskatīts par neatkarīgu uzņēmēju un ja līdz ar to pastāv nolīgums starp diviem uzņēmumiem.

36 Tomēr noteicošais apstāklis, kas ir jāņem vērā, lai noskaidrotu, vai degvielas uzpildes stacijas īpašnieks ir neatkarīgs uzņēmējs, izriet no līguma, kas ir noslēgts ar pilnvarotāju, un it īpaši no netiešiem vai tiešiem šī līguma noteikumiem, kuri attiecas uz tādu finanšu risku un komercrisku uzņemšanos, kas ir saistīti ar preču tirdzniecību trešām personām. Jautājums par risku ir jāanalizē, ņemot vērā katru atsevišķu gadījumu un drīzāk ņemot vērā faktisko ekonomisko stāvokli nekā līgumattiecību juridisko kvalifikāciju valsts tiesībās (spriedums lietā *CEEES*, 46. punkts).

37 Tiesa turklāt precizēja kritērijus, kas ļauj valsts tiesai atbilstoši tai izskatīšanā nodotās lietas faktiskajiem apstākļiem veikt novērtējumu par finanšu risku un komercrisku efektīvu sadali starp degvielas uzpildes staciju īpašniekiem un degvielas piegādātāju.

38 Pirmkārt, runājot par riskiem, kuri ir saistīti ar preču tirdzniecību, pastāv iespēja, ka degvielas uzpildes stacijas īpašnieks uzņemas šos riskus, kļūstot par preču īpašnieku brīdī, kad tas šīs preces saņem no piegādātāja, tieši vai netieši uzņemoties ar preču izplatīšanu saistītās izmaksas, īpaši pārvadāšanas izmaksas, uzņemoties segt izmaksas par preču krājuma uzturēšanu, uzņemoties atbildību par iespējamiem precēm radītiem zaudējumiem, piemēram, preču zudumiem vai to kvalitātes pasliktināšanos, kā arī kaitējumu, kas ir nodarīts ar trešām personām pārdotām precēm, vai sedzot ar precēm saistītu finanšu risku gadījumā, kad tam ir jāatmaksā piegādātājam summa, kas atbilst piegādātās degvielas daudzumam, nevis pārdotās degvielas daudzumam (skat. spriedumu lietā *CEEES*, 51.—58. punkts).

39 Otrkārt, runājot par riskiem, kas ir saistīti ar ieguldījumiem, kas ir specifiski tirgum, proti, tiem, kuri ir nepieciešami, lai degvielas stacijas īpašnieks varētu apspriest vai noslēgt līgumus ar trešām personām, ir nepieciešams pārbaudīt, vai šis īpašnieks veic ieguldījumus telpās vai iekārtās, piemēram, degvielas tvertnēs, vai reklāmas pasākumos. Apstiprinošas atbildes gadījumā minētie riski tiek nodoti degvielas stacijas īpašniekam (spriedums lietā *CEEES*, 51. un 59. punkts).

40 Tomēr jānorāda, ka apstāklis, ka degvielas uzpildes stacijas īpašnieks uzņemas tikai nenozīmīgu riska daļu, nenozīmē, ka ir piemērojams EKL 81. pants (šajā sakarā skat. spriedumu lietā *CEEES*, 61. punkts), jo šāds degvielas uzpildes stacijas īpašnieks nekļūst par neatkarīgu uzņēmēju, pārdodot degvielu trešām personām. Šādā gadījumā attiecības starp degvielas uzpildes stacijas īpašnieku un piegādātāju ir identiskas attiecībām, kādas pastāv starp pārstāvi un tā pilnvarotāju.

41 Arī no sprieduma lietā *CEEES* 62. un 63. punkta izriet, ka pat pārstāvības līguma gadījumā EKL 81. pants nav piemērojams tikai pienākumiem, kuri starpniekam ir uzlikti

saistībā ar preču tirdzniecību trešām personām pilnvarotāja vārdā, tostarp mazumtirdzniecības cenas noteikšanai. Turpretī ekskluzivitātes un konkurences aizlieguma klauzulas, kuras ir noteiktas pārstāvja un pilnvarotāja kā neatkarīgu uzņēmēju attiecībām, var būt pretrunā konkurences tiesību normām tiktāl, ciktāl tās veicina attiecīgā tirgus slēgšanu. Līdz ar to iepriekš minētajām klauzulām ir piemērojams EKL 81. panta 1. punktā noteiktais aizliegums.

42 Gadījumā, ja, veicot risku izpēti, tiek konstatēts, ka pastāv nolīgums starp uzņēmumiem EKL 81. panta izpratnē saistībā ar preču pārdošanu trešām personām, šo preču mazumtirdzniecības cenas noteikšana ir uzskatāma par konkurences ierobežojumu, kurš skaidri ir noteikts minētā panta 1. punkta a) apakšpunktā, kas šo nolīgumu pakļauj šajā tiesību normā noteiktajam aizliegumam, ja tiek izpildīti visi citi šī panta piemērošanas nosacījumi, proti, ja šī nolīguma mērķis vai sekas ir būtiska konkurences ierobežošana kopējā tirgū, vai arī tas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm (šajā sakarā skat. 1998. gada 30. aprīļa spriedumu lietā C-230/96 *Cabour*, Krājums, I-2055. lpp., 48. punkts).

43 Turklāt, attiecībā tieši uz ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumiem ir būtiski atgādināt Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru, ja šo nolīgumu mērķis nav ierobežot konkurenci EKL 81. panta izpratnē, tomēr ir jāpārbauda, vai to sekas nav tādas, kas nepieļauj, ierobežo vai izkropļo konkurenci. Lai novērtētu ekskluzīvā tirdzniecības nolīguma sekas, svarīgi ir ņemt vērā ekonomisko un juridisko kontekstu, kurā tas atrodas un kurā tas kopā ar citiem var kumulatīvi ietekmēt konkurenci. Līdz ar to ir jāpārbauda sekas, ko rada šāds līgums kopā ar citiem tāda paša veida līgumiem attiecībā uz šīs pašas valsts vai citas dalībvalsts izcelsmes konkurentu iespējām ienākt attiecīgajā tirgū vai palielināt tajā savu tirgus daļu (skat. 1991. gada 28. februāra spriedumu lietā C-234/89 *Delimitis*, *Recueil*, I-935. lpp., 13.—15. punkts, un 2000. gada 7. decembra spriedumu C-214/99 *Neste*, *Recueil*, I-11121. lpp., 25. punkts).

44 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmā un otrā punkta a) apakšpunktā iekļautajiem jautājumiem ir jāatbild, ka EKL 81. panta 1. punkts var tikt piemērots naftas produktu ekskluzīvās piegādes līgumam, ja degvielas uzpildes stacijas īpašnieks

uzņemas būtiska apjoma vai vienu, vai vairākus finanšu riskus un komercriskus saistībā ar minētās degvielas tirdzniecību trešām personām un ja tajā ir ietvertas klauzulas, kuras var apdraudēt konkurenci, piemēram, klauzulas attiecībā uz mazumtirdzniecības cenas noteikšanu. Gadījumā, ja degvielas uzpildes stacijas īpašnieks neuzņemas šādus riskus vai arī uzņemas tikai nenozīmīgu šo risku daļu, minētās tiesību normas piemērošanas joma var attiekties tikai uz pienākumiem, kuri tiek noteikti degvielas uzpildes stacijas īpašniekam to pakalpojumu ietvaros, kurus viņš sniedz pilnvarotājam kā starpnieks, piemēram, ekskluzivitātes un konkurences aizlieguma klauzulas. Turklāt iesniedzējtiesai ir jāpārliecinās, vai pamata prāvā apstrīdētā līguma sekas ir tādas, kas var nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci EKL 81. panta izpratnē.

Par Regulā Nr. 1984/83 noteiktā nolīguma maksimālo termiņu

45 Uzdodot pirmā punkta b) un c) apakšpunktā, kā arī otrā punkta b) apakšpunktā iekļautos jautājumus, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai tādam ekskluzīvās piegādes nolīgumam, par kādu ir runa pamata prāvā, gadījumā, ja tas ietilpst EKL 81. panta piemērošanas jomā, var piemērot Regulā Nr. 1984/83 noteikto kategorijas atbrīvojumu, ja tiek izpildīti šajā regulā paredzētie nosacījumi, it īpaši maksimālais nolīguma termiņš, kā arī saimniecisku un finanšu priekšrocību piešķiršana.

46 Minētā tiesa uzdod jautājumu, vai, pirmkārt, lai tiktu ievērots maksimālā termiņa nosacījums, Regulas Nr. 1984/83 10. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai atbrīvojums tiktu piemērots Degvielas uzpildes staciju nolīgumiem, tas paredz, ka priekšrocībām, kuras piegādātājs piešķir degvielas uzpildes stacijas īpašniekam, ir jābūt būtiskām, vai arī pietiek ar to, ka tās nav nenozīmīgas, un, otrkārt, vai priekšrocības, kuras ir tikušas piešķiras ar pamata prāvā apstrīdēto līgumu, šajā sakarā ir pietiekamas.

47 Vispirms ir jāatgādina, ka Regulā Nr. 1984/83 tika noteikts, ka EKL 85. panta 3. punkts ir piemērojams noteiktu kategoriju ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumiem, kuri tiek noslēgti starp diviem uzņēmumiem nolūkā tālāk pārdot produktus, uz kuriem var attiekties šī paša panta 1. punkts.

48 Kā tika precizēts šī sprieduma 41. punktā, gadījumā, ja pastāv patiesas pārstāvības attiecības, EKL 81. pants var attiekties tikai uz ekskluzivitātes un konkurences aizlieguma klauzulām, kuras attiecas uz attiecībām starp pārstāvi un pilnvarotāju kā neatkarīgiem uzņēmumiem. Turpretī attiecībā uz pienākumiem saistībā ar preču tirdzniecību trešām personām pilnvarotāja vārdā, lai arī vismaz vairāki no šiem pienākumiem, ja tie tiek noteikti starp diviem neatkarīgiem uzņēmumiem, var pārkāpt konkurences noteikumus, tie tomēr nav jāņem vērā, veicot minētās regulas piemērojamības pārbaudi. Gadījumā, ja ir noslēgts izplatīšanas līgums starp diviem neatkarīgiem uzņēmumiem, lai izlemtu, vai var tikt piemērots kategorijas atbrīvojums, ir jāpārbauda viss līgums kopumā.

49 Regulas Nr. 1984/83 12. panta 1. punkta c) apakšpunktā bija noteikts, ka, izņemot noteikto izņēmumu uz maksimāli pieciem gadiem, kurš pamatā ir piemērojams īstermiņa vai vidēja termiņa ekskluzīvas tirdzniecības nolīgumiem, kādi pastāv visās saimniecības nozarēs, Degvielas uzpildes staciju nolīgumiem piemērojamais maksimālais termiņš tika noteikts uz desmit gadiem. Attiecībā uz īpašiem nosacījumiem, kuri ir piemērojami pēdējiem minētajiem nolīgumiem, šīs pašas regulas 10. pantā tika noteikts, ka tālākpārdevējs attiecībā pret piegādātāju uzņemas pirkt preces tikai no viņa, līdz ar to šāds ekskluzīvās tirdzniecības pienākums ir ticis noteikts "apmaiņā pret īpašu saimniecisko un finanšu priekšrocību piešķiršanu".

50 Jākonstatē, ka šī 10. panta spāņu valodas versijā, atšķirībā no visu citu valodu versijām, kurās šo priekšrocību raksturojumam tika izmantots jēdziens "īpašas" vai "speciālas", minēto saimniecisko vai finanšu priekšrocību raksturs netika precizēts. Tomēr, ņemot vērā pastāvīgo judikatūru, Kopienu dokumenti dažādās valodās ir jāinterpretē vienotā veidā un gadījumā, ja starp šo dokumentu versijām ir atšķirības, attiecīgā tiesību norma ir jāinterpretē atbilstoši tā tiesiskā regulējuma vispārējai jēgai un mērķim, kura sastāvdaļa tā ir (skat. 2004. gada 1. aprīļa spriedumu lietā C-1/02 *Borgmann*, *Recueil*, I-3219. lpp., 25. punkts; 2004. gada 16. septembra spriedumu

lietā C-227/01 Komisija/Spānija, Krājums, I-8253. lpp., 45. punkts, un 2006. gada 16. marta spriedumu lietā C-332/04 Komisija/Spānija, 52. punkts).

51 Runājot par attiecīgā Kopienu tiesiskā regulējuma jēgu un mērķi, no Regulas Nr. 1984/83 trīspadsmitā apsvēruma izriet, ka parasti Degvielas uzpildes staciju nolīgumus raksturo apstāklis, ka piegādātājs piešķir tālākpārdevējam īpaši nozīmīgas saimnieciskas un finansiālas priekšrocības, tam pārskaitot naudas summas, lai segtu zaudētos līdzekļus, piešķirot vai sagādājot aizdevumus ar izdevīgiem nosacījumiem, tam lietošanā piešķirot degvielas uzpildes stacijas ekspluatācijai nepieciešamo zemi vai telpas, tā rīcībā nododot tehnisko aprīkojumu vai citas iekārtas vai veicot cita veida ieguldījumus tālākpārdevēja labā.

52 Turklāt šīs pašas regulas piecpadsmitajā apsvērumā ir precizēts, ka saimnieciskas un finansiālas priekšrocības, kuras piegādātājs piešķir tālākpārdevējam, ievērojami atvieglo degvielas uzpildes staciju ierīkošanu vai modernizāciju, kā arī to uzturēšanu un ekspluatāciju. Septiņpadsmitajā apsvērumā kā piemērs ir minēts, ka ekskluzīvās tirdzniecības pienākums attiecībā uz smērvielām un ar tām saistītiem naftas produktiem var tikt pieļauts tikai ar nosacījumu, ka piegādātājs tālākpārdevēja rīcībā ir nodevis vai finansējis noteiktas tehniskās iekārtas ieeļļošanas veikšanai.

53 Atbrīvojuma no EKL 81. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma mērķis izriet arī no šī panta 3. punkta trešā ievilkuma, saskaņā ar kuru minētā 1. punkta noteikumi nav piemērojami nolīgumiem, "kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem". Regulas Nr. 1984/83 piektajā un sestajā apsvērumā turklāt ir precizēts, ka ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumi samazina izplatīšanas izmaksas, ierobežo tirgus svārstības riskus, atvieglo produkta tirdzniecības veicināšanu, uzlabo izplatīšanas tīkla struktūru un tirdzniecības pakalpojumu kvalitāti, kā arī ir uzskatāms par visefektīvāko vai pat vienīgo veidu, kā ienākt tirgū.

54 No tā izriet, ka Regulas Nr. 1984/83 10. pantā paredzētais jēdziens "īpašas saimnieciskas un finanšu priekšrocības" ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai gan šīs priekšrocības līgumsaistību ietvaros ir īpašas, tām ir jābūt arī nozīmīgām, lai pamatotu ekskluzīvu piegādi desmit gadu garumā. Šīm priekšrocībām ir jābūt tādām, kuras ļauj uzlabot izplatīšanu, atvieglot degvielas uzpildes stacijas ierīkošanu vai modernizāciju un samazināt izplatīšanas izmaksas.

55 Attiecībā uz jautājumu, vai tādas saimnieciskās un finanšu priekšrocības, kādas pamata prāvā tika piešķirtas *Tobar*, var pamatot ekskluzīvo piegādi desmit gadu garumā, jāatgādina šī sprieduma 30. punktā minētā judikatūra, saskaņā ar kuru jebkāds faktu vērtējums ir valsts tiesas kompetencē. Līdz ar to iesniedzējtiesai ir jāvērtē *CEPSA* veikto ieguldījumu nozīmība, ņemot vērā šī sprieduma 51.—54. punktā sniegtās norādes.

56 Tomēr ir jāprecizē, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Regulas Nr. 1984/83 piemērojamība laikā neattiecas uz visu pamata prāvā apstrīdētā līguma izpildes laiku, jo tas tika noslēgts 1996. gada 7. februārī uz desmit gadu termiņu un *Tobar* pārtrauca pildīt savas līgumsaistības tikai 2003. gadā. Minētās regulas piemērošanas termiņš beidzās 1999. gada 31. decembrī, tomēr tajā paredzētais atbrīvojums saskaņā ar Regulu Nr. 2790/1999 varēja tikt piemērots līdz 2000. gada 31. maijam, turklāt paredzot pārejas periodu līdz 2001. gada 31. decembrim, kura laikā EKL 81. panta 1. punktā paredzētais aizliegums neattiecās uz nolīgumiem, kuri bija spēkā 2000. gada 31. maijā un kuri neatbilda šajā pēdējā minētajā regulā noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem, bet tomēr atbilda Regulā Nr. 1984/83 noteiktajiem nosacījumiem. Līdz ar to, lai Tiesa varētu sniegt iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi, ir jāpēta arī atbrīvojuma nosacījumi, kuri ir piemērojami saskaņā ar Regulu Nr. 2790/1999.

57 Šajā pēdējā minētajā regulā, kura ir piemērojama vertikālu vienošanos un saskaņotu darbību kategorijām, nav ietvertas īpašas tiesību normas attiecībā uz Degvielas uzpildes staciju nolīgumiem. Atbilstoši tās 3. panta 1. punktam minētajā regulā paredzētais atbrīvojums tiek piemērots ar nosacījumu, ka piegādātāja tirgus daļa nepārsniedz 30 % no attiecīgā tirgus, kurā tas pārdod līguma preces vai pakalpojumus.

Atšķirībā no Regulas Nr. 1984/83, Regulas Nr. 2790/1999 5. panta a) punktā ir paredzēts, ka tās 2. pantā paredzētais atbrīvojums neattiecas uz nekādām tiešām vai netiešām pret konkurenci vērstām saistībām, "kuru ilgums ir nenoteikts vai pārsniedz piecus gadus", un ka "pret konkurenci vērstas saistības, kas ir automātiski atjaunojamas pēc piecu vai vairāk gadu perioda, ir uzskatāmas par noslēgtām uz nenoteiktu laiku".

58 Gadījumā, ja iesniedzējtiesa nonāktu pie secinājuma, ka ekskluzīvās piegādes līgums atbilst attiecīgajam Regulas Nr. 1984/83 12. panta 1. punkta c) apakšpunktā noteiktajam maksimālā termiņa nosacījumam, tai vēl būtu jāpārbauda, vai šis nolīgums atbilst arī saskaņā ar Regulu Nr. 2790/1999 noteiktajam maksimālajam termiņam, proti, pieciem gadiem.

59 Šajā sakarā ir svarīgi zināt, vai ekskluzīvais nolīgums atbilst Regulā Nr. 2790/1999 noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem, sākot no 2000. gada 1. jūnija, proti, datuma, no kura šo regulu varēja sākt piemērot. Gadījumā, ja uz šo jautājumu tiktu sniegta noliedzoša atbilde, pārejas periods līdz 2001. gada 31. decembrim minētajam nolīgumam būtu piemērojams tikai tādā gadījumā, ja tas atbilstu Regulā Nr. 1984/83 noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem.

60 No Regulas Nr. 2790/1999 tiesību normām izriet, ka tajā noteiktais atbrīvojums ir piemērojams, sākot no 2000. gada 1. jūnija, tikai nolīgumiem, kuru termiņš nepārsniedz piecus gadus. Tomēr minētās regulas 12. panta 2. punktā nolīgumiem, kuri bija spēkā 2000. gada 31. maijā un kuri neatbilda šajā regulā noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem, bet tomēr atbilda Regulā Nr. 1984/83 noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem, ir noteikts pārejas periods līdz 2001. gada 31. decembrim. Iesniedzējtiesai ir jāpārliecinās, no kura datuma šajā gadījumā ekskluzivitātes klauzula ir jāpēta atbilstoši Regulai Nr. 2790/1999, atkarībā no tā, vai pamata prāvā apstrīdētais līgums atbilst vai neatbilst Regulā Nr. 1984/83 noteiktajiem atbrīvojuma nosacījumiem.

61 Turklāt minētajai tiesai ir jāizvērtē, vai saskaņā ar pamata prāvā apstrīdētā līguma klauzulu, kurā tika paredzēta tās pagarināšana uz katriem nākamiem pieciem gadiem

ar tieši izteiktu rakstveida piekrišanu, brīdinot par to vismaz sešus mēnešus pirms termiņa beigām, atbilstoši Regulas Nr. 2790/1999 5. panta a) punktam nevar tikt uzskatīts, ka tā nosaka, ka šis līgums ir ticis noslēgts uz nenoteiktu laiku, kā rezultātā tam nevarētu tikt piemērots kategorijas atbrīvojums.

62 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmā punkta b) un c) apakšpunktā, kā arī otrā punkta b) apakšpunktā iekļauto jautājumu ir jāatbild, ka tādam ekskluzīvās piegādes līgumam, par kādu ir runa pamata prāvā, var piemērot Regulā Nr. 1984/83 noteikto kategorijas atbrīvojumu, ja tajā tiek ievērots šīs pašas regulas 12. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētais desmit gadu maksimālais termiņš un ja piegādātājs degvielas uzpildes stacijas īpašniekam apmaiņā pret ekskluzivitāti piešķir nozīmīgas saimnieciskās priekšrocības, kuras ļauj uzlabot izplatīšanu, atvieglo degvielas uzpildes stacijas ierīkošanu vai modernizāciju un samazina izplatīšanas izmaksas. Iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai pamata prāvā šie nosacījumi ir izpildīti.

Par mazumtirdzniecības cenas noteikšanu

63 Uzdodot otrā punkta c) apakšpunktā iekļauto jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Regulas Nr. 1984/83 10.—13. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka saskaņā ar tiem ekskluzīvās piegādes līgumam ir izslēgta kategorijas atbrīvojuma piemērošana, jo šajā līgumā ir paredzēts, ka mazumtirdzniecības cenu nosaka piegādātājs. Apstiprinošas atbildes gadījumā tā vēlas zināt, vai atļauja samazināt šo tirdzniecības cenu, neskarot piegādātāja ieņēmumus, ļauj atbrīvojumu atkal piemērot.

64 Vispirms ir jāatgādina, kā tas jau tika noteikts šī sprieduma 42. punktā, ka gadījumā, ja pastāv līgumattiecības starp diviem uzņēmumiem, tiek izslēgta kategorijas atbrīvojuma piemērošana, ja, neskaitot ekskluzīvas piegādes klauzulu, starp

šiem uzņēmumiem noslēgtajā līgumā ir ietverta arī klauzula, kurā ir paredzēts, ka mazumtirdzniecības cenu nosaka piegādātājs.

65 Regulas Nr. 1984/83 11. pantā izsmeļoši ir uzskaitīti pienākumi, kuri, neskaitot ekskluzivitātes klauzulu, var tikt noteikti tālākpārdevējam, un tajos nav ietverta mazumtirdzniecības cenas noteikšana. Atbilstoši šīs pašas regulas astotajam apsvērumam "citiem konkurenci ierobežojošiem noteikumiem, it īpaši tādiem, kuri ierobežo tālākpārdevēja tiesības noteikt cenu [..], nevar piemērot šajā regulā noteikto atbrīvojumu" [neoficiāls tulkojums]. Līdz ar to tas, ka *CEPSA* noteica naftas produktu mazumtirdzniecības cenu, ir uzskatāms par konkurences ierobežojumu, uz kuru neattiecas minētās regulas 10. pantā paredzētais izņēmums (skat. spriedumu lietā *CEEES*, 64. punkts).

66 Tomēr no lēmuma uzdot prejudiciālu jautājumu izriet, ka 2001. gada 2. novembrī *CEPSA* nosūtīja *Tobar* vēstuli, ar kuru tai tika atļauts samazināt pārdošanas cenu, neietekmējot piegādātāja ieņēmumus. Rakstveida un mutvārdu apsvērumos *CEPSA* norādīja, ka šāda atļauja pastāvēja jau kopš pamata prāvā apstrīdētā līguma noslēgšanas brīža un ka *Tobar* patiesībā šīs tiesības jau bija izmantojusi pat pirms šīs vēstules nosūtīšanas. *Tobar* stingri apstrīd šo apgalvojumu un norāda, ka šo līgumu likumīgi nav iespējams grozīt ar vienpusēju aktu.

67 Šādā situācijā, ņemot vērā kompetences sadalījumu starp valsts tiesām un Tiesu, iesniedzējtiesai pamata prāvā ir jāizvērtē mazumtirdzniecības cenas noteikšanas noteikumi, kā arī valsts tiesībās pastāvošā iespēja vienpusēji grozīt klauzulu, kurā tiek regulēta minētās cenas noteikšana.

68 Pieņemot, ka iesniedzējtiesa nonāktu pie secinājuma, ka šādu grozījumu saskaņā ar valsts tiesībām ir iespējams veikt vienpusēji, ir nepieciešams pētīt arī atbrīvojuma nosacījumus, kuri bija spēkā datumā, kad *CEPSA* piešķīra atļauju.

69 2001. gada novembrī nolīgumiem, uz kuriem neattiecās Regulas Nr. 2790/1999 12. panta 2. punktā noteiktais pārejas periods, bija piemērojama Regula Nr. 2790/1999 gadījumā, ja tie neatbilda Regulā Nr. 1984/83 paredzētajiem atbrīvojuma nosacījumiem. Saskaņā ar Regulas Nr. 2790/1999 4. panta a) punktu šīs pašas regulas 2. pantā noteiktais atbrīvojums nebija piemērojams vertikāliem nolīgumiem, kuru mērķis bija "ierobežot pircēja iespēju noteikt savu pārdošanas cenu, neierobežojot piegādātāja iespēju noteikt maksimālo pārdošanas cenu vai ieteikt pārdošanas cenu, ar noteikumu, ka tie neievieš noteiktu vai minimālo pārdošanas cenu jebkuras puses spiediena vai pamudinājuma rezultātā".

70 No tā izriet, ka ir nepieciešams pārliecināties, vai maksimālā tirdzniecības cena patiesībā nav tā pati noteiktā vai minimālā cena, ņemot vērā visu līguma saistību kopumu, kā arī pamata lietas dalībnieku attieksmi.

71 Tā kā Tiesa nevar izvērtēt brīvības robežas, kuras *Tobar* varēja izmantot naftas produktu mazumtirdzniecības cenas noteikšanai pēc tam, kad 2001. gada 2. novembra vēstulē *CEPSA* piešķīra šai sabiedrībai atļauju, ieniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai šī atļauja atbilst reālai iespējai tālākpārdevējam samazināt šo pārdošanas cenu, ņemot vērā konkrēto visa pamata prāvā apstrīdētā līguma klauzulu kopumu to saimnieciskajā un juridiskajā kontekstā. Ir būtiski pārliecināties, vai mazumtirdzniecības cenu patiesībā nenosaka netieši vai slēpti apstākļi, kā, piemēram, degvielas uzpildes stacijas īpašnieka iespējas, draudi, iebiedēšana, brīdinājumi, sankcijas vai provocēšanas pasākumi.

72 Gadījumā, ja iesniedzējtiesa nonāks pie secinājuma, ka *Tobar* patiesībā bija spiesta ievērot *CEPSA* noteikto vai minimālo tirdzniecības cenu, minētajam līgumam nevar piemērot Regulā Nr. 2790/1999 noteikto kategorijas atbrīvojumu. Tomēr, ja nolīgums neatbilst visiem nosacījumiem, kuri ir noteikti atbrīvojuma regulā, uz to EKL 81. panta 1. punktā paredzētais aizliegums attiecas tikai tādā gadījumā, ja tā mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana kopējā tirgū vai arī tas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Cabour*, 48. punkts). Šajā pēdējā gadījumā un ja nepastāv individuāls atbrīvojums saskaņā ar

EKL 81. panta 3. punktu, atbilstoši šī paša panta 2. punktam nolīgums par cenām būtu spēkā neesošs.

73 Turpretī, ja pamata prāvā apstrīdētajā līgumā vienpusēji veikta grozījuma rezultātā attiecīgā naftas produktu mazumtirdzniecības cenas klauzula tiktu atzīta par atbilstošu konkurences noteikumiem, šim līgumam varētu piemērot kategorijas atbrīvojumu, ja vien tiek ievēroti visi Regulā Nr. 2790/1999 paredzētie nosacījumi. Tomēr, kā to pamatoti norāda ģenerāladvokāts savu secinājumu 94. punktā, šāds grozījums nevarētu minēto līgumu padarīt par piemērojamu ar atpakaļejošu spēku, ņemot vērā Regulā Nr. 1984/83 paredzēto kategorijas atbrīvojumu.

74 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka, tiklīdz ir izpildīti EKL 81. panta 1. punkta piemērošanas nosacījumi un attiecīgais nolīgums nevar pamatot atbrīvojuma piemērošanu atbilstoši EKL 81. panta 3. punktam, ikviens var atsaukties uz šī paša panta 2. punktā paredzēto spēkā neesamību. Tā kā minētā spēkā neesamība ir absolūta, tā var ietekmēt visas attiecīgā nolīguma sekas pagātnē vai nākotnē (2006. gada 13. jūlija spriedums apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-298/04 *Manfredi* u.c., Krājums, I-6619. lpp., 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

75 Jautājums par to, vai naftas produktu mazumtirdzniecības cenas noteikšanas klauzulas spēkā neesamības rezultātā pamata prāvā apstrīdētais līgums kļūst pilnībā spēkā neesošs, ir pirmā jautājuma d) apakšpunkta priekšmets. Uz šo jautājumu atbilde tika sniegta šī sprieduma 78.—80. punktā. Tomēr gadījumā, ja iesniedzējtiesa konstatētu, ka minētais līgums ir pilnībā spēkā neesošs, jautājums par to, vai šis līgums varētu kļūt par spēkā esošu pēc grozījumiem attiecīgajā klauzulā par tirdzniecības cenu, kā to pamatoti norāda Eiropas Kopienu Komisija, ietilpst valsts līgumtiesību jomā.

76 No iepriekš minētā izriet, ka uz otrā jautājuma c) apakšpunktu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 1984/83 10.—13. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka saskaņā ar tiem ekskluzīvās piegādes līgumam, kurā ir paredzēts, ka mazumtirdzniecības cenu nosaka piegādātājs, netiek piemērots kategorijas atbrīvojums. Iesniedzējtiesai ir jāpārliecinās, vai

atbilstoši valsts tiesībām līguma klauzulu par tirdzniecības cenu var grozīt ar vienpusēju piegādātāja atļauju, kāda tika aplūkota pamata prāvā, un vai līgums, kurš ir atzīts par spēkā neesošu, var tomēr būt spēkā pēc tam, kad šajā līguma klauzulā ir veikti grozījumi, kuru rezultātā ir panākta tās atbilstība EKL 81. panta 1. punktam.

Par nolīguma iespējamās spēkā neesamības ietekmi uz EKL 81. panta 2. punkta piemērošanu

77 Uzdodot pirmā punkta d) apakšpunktā iekļauto jautājumu, iesniedzējtiesa vaicā, vai EKL 81. panta 2. punktā paredzētā spēkā neesamība ietekmē visu pamata prāvā apstrīdēto līgumu vai tikai tās klauzulas, kuras neatbilst šī paša panta 1. punktam.

78 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru EKL 81. panta 2. punktā paredzētā nolīguma spēkā neesamība ir piemērojama tikai tiem nolīguma elementiem, uz kuriem attiecas šī paša panta 1. punktā noteiktais aizliegums, vai arī nolīgumam kopumā, ja šie elementi nav nodalāmi no paša nolīguma (skat. it īpaši 1966. gada 30. jūnija spriedumu lietā 56/65 *LTM*, *Recueil*, 337. lpp., 360. lpp., un iepriekš minēto spriedumu lietā *Delimitis*, 40. punkts).

79 Ja šie elementi ir nodalāmi no nolīguma, tad uz šo klauzulu spēkā neesamības sekām attiecībā uz visiem citiem nolīguma elementiem vai citiem pienākumiem, kuri no tā izriet, Kopienu tiesības neattiecas. Tādēļ iesniedzējtiesai, ievērojot piemērojamās valsts tiesību normas, atbilstoši EKL 81. panta 2. punktam ir jāizvērtē atsevišķu līguma noteikumu iespējamās spēkā neesamības apjoms un sekas attiecībā uz visām līgumtiesiskajām attiecībām kopumā (skat. it īpaši 1986. gada 18. decembra spriedumu lietā 10/86 *VAG France*, *Recueil*, 4071. lpp., 14. un 15. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā *Cabour*, 51. punkts, kā arī 2006. gada 30. novembra spriedumu apvienotajās lietās C-376/05 un C-377/05 *Brünsteiner* un *Autohaus Hilgert*, Krājums, I-11383. lpp., 48. punkts).

80 Līdz ar to uz pirmā punkta d) apakšpunktā iekļauto jautājumu ir jāatbild, ka EKL 81. panta 2. punktā paredzētā spēkā neesamība visu līgumu ietekmē tikai tad, ja klauzulas, kuras neatbilst šī paša panta 1. punktam, nav nodalāmas no paša līguma. Pretējā gadījumā spēkā neesamības sekas attiecībā uz visiem citiem līguma elementiem neietilpst Kopienu tiesību piemērošanas jomā.

Par tiesāšanās izdevumiem

81 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nosprież:

1) EKL 81. panta 1. punkts var tikt piemērots degvielas un degmaisījumu, kā arī smērvielu un citu ar to saistītu produktu ekskluzīvās piegādes līgumam, ja degvielas uzpildes stacijas īpašnieks uzņemas būtiska apjoma vai vienu, vai vairākus finanšu riskus un komercriskus saistībā ar minēto produktu tirdzniecību trešām personām un ja tajā ir ietvertas klauzulas, kuras var apdraudēt konkurenci, piemēram, klauzulas attiecībā uz mazumtirdzniecības cenas noteikšanu. Gadījumā, ja degvielas uzpildes stacijas īpašnieks neuzņemas šādus riskus vai arī uzņemas tikai nenozīmīgu šo risku daļu, minētās tiesību normas piemērošanas joma var attiekties tikai uz pienākumiem, kuri tiek noteikti degvielas uzpildes stacijas īpašniekam to pakalpojumu ietvaros, kurus viņš sniedz pilnvarotājam kā starpnieks, piemēram, ekskluzivitātes un konkurences aizlieguma klauzulas. Turklāt iesniedzējtiesai ir jāpārliecinās, vai 1996. gada 7. februārī noslēgtā līguma starp *CEPSA Estaciones de Servicio SA* un *LV Tobar e Hihos SL* sekas ir tādas, kas var nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci EKL 81. panta izpratnē;

2) tādam ekskluzīvās piegādes nolīgumam, kāds ir minēts šīs rezolutīvās daļas iepriekšējā punktā, var piemērot Komisijas 1983. gada 22 jūnija Regulā (EEK) Nr. 1984/83 par Līguma [81]. panta 3. punkta piemērošanu dažām ekskluzīvās tirdzniecības nolīgumu kategorijām, kura grozīta ar Komisijas 1997. gada 30. jūlija Regulu (EK) Nr. 1582/97, noteikto kategorijas atbrīvojumu, ja tajā tiek ievērots šīs pašas regulas 12. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētais desmit gadu maksimālais termiņš un ja piegādātājs degvielas uzpildes stacijas īpašniekam apmaiņā pret ekskluzivitāti piešķir nozīmīgas saimnieciskās priekšrocības, kuras ļauj uzlabot izplatīšanu, atvieglo degvielas uzpildes stacijas ierīkošanu vai modernizāciju un samazina izplatīšanas izmaksas. Iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai pamata prāvā šie nosacījumi ir izpildīti;

3) Regulas Nr. 1984/83, kura grozīta ar Regulu Nr. 1582/97, 10.—13. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka saskaņā ar tiem ekskluzīvās piegādes līgumam, kurā ir paredzēts, ka mazumtirdzniecības cenu nosaka piegādātājs, nav piemērojams kategorijas atbrīvojums. Iesniedzējtiesai ir jāpārliecinās, vai atbilstoši valsts tiesībām līguma klauzulu par tirdzniecības cenu var grozīt ar vienpusēju piegādātāja atļauju, kāda tika aplūkota pamata prāvā, un vai līgums, kurš ir atzīts par spēkā neesošu, var tomēr būt spēkā pēc tam, kad šajā līguma klauzulā ir veikti grozījumi, kuru rezultātā ir panākta tās atbilstība EKL 81. panta 1. punktam;

4) EKL 81. panta 2. punktā paredzētā spēkā neesamība visu līgumu ietekmē tikai tad, ja klauzulas, kuras neatbilst šī paša panta 1. punktam, nav nodalāmas no paša līguma. Pretējā gadījumā spēkā neesamības sekas attiecībā uz visiem citiem līguma elementiem neietilpst Kopienu tiesību piemērošanas jomā.

[Paraksti]